

Asia: VN/3799/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Huoli kolmansista maista saapuvien kansainvälisten opiskelijoiden taloudellisesta toimeentulosta ja pärjäämisestä on noussut kuluneen vuoden aikana ns. leipäjonoutisten myötä laajempaan tietoisuuteen Suomessa. Korkeakoulut ovat keskusteluissa verkostoissaan ja toimillaan, kuten mm. hakijoille suunnattujen verkkosivujen ja hakuinfojen terävöittäminen sisältämien toimeentulovaatimusten näkökulmasta, vaikuttaneet ottaneen kansainvälisiä opiskelijoita koskevan huolen vakavasti. Onkin sinänsä hyväksyttävissä hallituksen perustelu siitä, että toimeentulotukea koskeva lakimuutos tekisi kolmansista maista tuleville opiskelijoille jo hakuvaiheessa ja oleskelulupaa hakiessa selväksi, että toimeentulotukeen ei pidä Suomessa turvautua. Erityisen tärkeää on, että jokainen opiskelija saa ja ymmärtää tiedon ja myös huolehtii käytännössä riittävistä, itsellä käytössä olevista ja tosiasiallisista varoista opiskeluajalle, jotta opinnot ja valmistuminen voivat edetä suunnitellussa aikataulussa.

Kysymys herää kuitenkin siitä, onko lakimuutos todellisuudessa tarpeellinen. Esityksen perusteluissakin todetaan, että oleskeluluvilla Suomessa asuvat opiskelijat ovat jo tälläkin hetkellä Maahanmuuttoviraston suorittaman jälkivalvonnan kohteena. Jo nykyisellään ulkomaalaislaki määrittää, että jatko-oleskelulupapäätöksen esteenä on tilapäistä useampi turvautuminen toimeentulotukeen. Esityksessä myönnetään, että jälkivalvonta ei ole, voimakastakin huolta herättäneestä huoliuutisoinnista huolimatta, paljastanut huomioitavaa määrää toimeentulotukeen turvautumisia kuluneen vuoden aikana; vain 333 herätettä toimeentulotukeen turvautumisesta, kun tarkastelussa on ollut 37 143 opiskelijan oleskelulupaa. Lakimuutoksilla ei myöskään arvioitaisi "olevan merkittäviä välittömiä vaikutuksia julkiseen talouteen, työllisyyteen tai yrityksiin" eikä myöskään valtion budjettiin.

Kuten esityksessä todetaan, toimeentulotukilain mukaan maassaolon pysyvästä tai tilapäisestä luonteesta huolimatta "jokaisella maassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä

tilanteessa tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu.” Välttämätön toimeentulo on määritelty perustuslaissa. Voisiko lakimuutos johtaa siihen, että tämä perustuslain mukainen välttämättömyys ei toteutuisi enää niissäkään tilanteissa, joissa esimerkiksi perheellisen opiskelijan lapsi sairastuisi. Ehdotetut muutoksethan ”sujuvoittaisivat” ja nopeuttaisivat oleskeluluvan peruuttamista, jos opiskeluperusteisella oleskeluluvalla Suomessa oleskeleva opiskelija turvautuisi toimeentulotukeen. Jo ensimmäinen tai vähäinen toimeentulotukeen turvautuminen voisi johtaa oleskeluluvan peruuttamiseen tai uuden oleskeluvan myöntämättä jättämiseen. Esityksen mukaan toimeentulotukeen turvautumista myös ”seurattaisiin rekisteritarkistuksin määrääjoin”, ja seurannassa tiivistettäisiin eri organisaatioiden välistä tietojen vaihtoa. Säästöjen sijaan, taloudellisia resursseja tarvittaisiin seurannan edellyttämiin rekisteröintijärjestelmien muutoksiin ja hallinnolliseen työhön aiempaa enemmän.

Lakimuutos ei ole kannatettava Suomessa asuvien kansainvälisten opiskelijoiden välttämättömän toimeentulon perustuslakiin kuuluvien oikeuksien kannalta, ei myöskään taloudellisten säästöjen kannalta. Sen sijaan, resursseja kannattaisi käyttää saavutettavaan tiedottamiseen kansainvälisten koulutusten opiskelijarekrytointien reunaehdoista, kuten lukuvuosimaksuista ja oleskeluvan toimeentuloehdoista. Lisäksi tulisi tukea kansainvälisten opiskelijoiden harjoitteluja opintojen ja työllistymismahdollisuuksia suomalaisen korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen.

Havila Marjo
Jyväskylän yliopisto - Koulutuspalvelut